

відсторонитися, не заважати людині усвідомити власну індивідуальність і суспільну корисність.

Оптимізація освіти і виховання припускає розвиток як суб'єкта соціалізації громадянського суспільства, в якому формується механізм саморегуляції спілкування. Саме тому у громадянського суспільства складаються непрості відносини з системою зовнішнього регулювання, з системою влади, з політичними структурами. У той же час сам суб'єкт соціалізації в силу своєї диференційованості внутрішньо суперечливий. В інтересах оптимізації впливу середовища на особистість необхідно, з одного боку, не абсолютизувати можливість регулювання цієї складної, різноманітної системи спілкувань, а з іншого, – не покладатися повністю на спонтанність, саморегуляцію процесу соціалізації. Суспільство формується поступово, так само як і громадянська самостійність його членів.

Література:

1. *Karmel F.* Jouth, education and employment.– In: Australian Educational Researcher, 2010, v. 7, N 2., pp. 35-60.
2. *Strumpel B., Noelle-Neumann E.* Macht Arbeit Krank? Macht Arbeit Glücklich: Eine Aktuelle Kontroverse - München:Piper Verlag, 2012. - 296 s.
3. *Muson H.* An overview of educational efforts to improve character.– In: McClelland D. (ed) Education for Values. - New York:Irvington Publisher, 2002. – 220 p. –pp.1-25.

УДК 37.014.15

*Силадій І.
Національний педагогічний університет
імені М.П.Драгоманова*

МОДЕРНІЗАЦІЙНІ ВИКЛИКИ В ГАЛУЗІ ОСВІТИ ТРАНСФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

В сучасній Україні система освіти все більше занепадає, руйнуються засади її функціонування, зв'язки з економікою і ринком праці. Ці процеси протягом останніх років супроводжуються відсутністю справжнього інтересу до освіти з боку держави. А ті зміни, які репрезентуються державними інститутами як реформи освітньої галузі, здебільшого є лише їх імітацією. Усе це призводить до того, що вітчизняна освіта продовжує втрачати колишню природну системність і фундаментальність, а отже, потребує докорінних перетворень. Водночас такі перетворення мають визначатися модернізаційним контекстом розвитку вітчизняної освіти – її гуманізацією і гуманітаризацією, перезавантаженням ціннісних установок, оновленням змісту, форм і методів освітньої діяльності, спрямованістю на формування творчої особистості інформаційного суспільства.

Ключові поняття: людина, освіта, політика, модернізація, інновація, модернізація освіти, модернізація вищої освіти.

Силадий И. Модернизационные вызовы в области образования трансформационного общества В современной Украине система образования все больше приходит в упадок, разрушаются основы ее функционирования, связи с экономикой и рынком труда. Эти процессы в последние годы сопровождаются отсутствием подлинного интереса к образованию со стороны государства. А те изменения, которые представляются государственными институтами как реформы образования, в основном является только их имитацией. Все это приводит к тому, что отечественное образование продолжает терять былую природную системность и фундаментальность, а значит, требует коренных преобразований. В то же время такие преобразования должны определяться модернизационным контекста развития отечественного образования - ее гуманизацией и гуманитаризацией, перезагрузкой ценностных установок, обновлением содержания, форм и методов образовательной деятельности, направленностью на формирование личности информационного общества.

Ключевые понятия: человек, образование, политика, модернизация, инновация, модернизация образования, модернизация высшего образования.

Siladiy I. Modernization challenges in the field of education transformation of society

In today's Ukraine, the education system is increasingly falling into decay, destroyed the foundations of its functioning, due to the economy and the labor market. These processes in recent years, accompanied by a lack of genuine interest in education by the state. And those changes are submitted by public institutions such as education reform, basically it is just an imitation thereof. All this leads to the fact that domestic education continues to lose its former natural consistency and solidity, and that it requires fundamental reforms. At the same time, these changes should be determined by the context of modernization of national education - its humanization and humanitarization, reboot the values, updating the content, forms and methods of educational activities aimed at the formation of the personality of the information society.

Key concepts: people, education, politics, modernization, innovation, modernization of education, modernization of higher education.

Сьогодні основні стратегічні завдання реформування та модернізації освітньої системи можна згрупувати в чотири провідні напрями. По-перше, це перехід до гнучкої, динамічної системи освіти, яка має складатися із багатьох ланок та ступенів для задоволення широкого кола освітніх потреб будь-якої особистості, а також забезпечення освіти впродовж життя. По-друге, формування мережі навчальних закладів, яка за освітніми та кваліфікаційними рівнями, типами навчальних закладів, формами та термінами навчання, джерелами фінансування задовольняла б інтереси особистості, регіону, держави. По-третє, підвищення освітнього і культурного рівня суспільства. По-четверте, піднесення освіти України на рівень досягнень прогресивних та розвинутих країн світу та її інтеграція у європейське освітнє та наукове співтовариство [9, с. 144].

Поряд з терміном «модернізація» часто застосовують термін «інновація», подекуди розуміючи їх синонімами, але це не зовсім вірно. Під інновацією науковці розуміють упровадження нових ідей, технологій у виробництво, галузь, підприємство, в іншому аспекті, інновація – це нововведення, яке ще недостатньо поширене в суспільній діяльності чи виробництві. С. М. Ніколаєнко, визначає інноваційний розвиток як «механізм, який сприяє активному пошуку нових форм і методів управління та дає можливість забезпечити приєднання держави до високотехнологічних країн світу та підтримати процеси випереджального характеру в усіх галузях її життєдіяльності» [6, с. 11]. Тому інноваційна освіта орієнтована не стільки на передачу знань, які постійно оновлюються і старіють, скільки на оволодіння базовими компетенціями, що дозволяють потім – здобувати знання самостійно.

Модернізація походить від слова «модерн» та в загальному сенсі розуміє орієнтацію на наукове знання, на прогрес у всіх сферах людського буття. Модернізація освіти означає приведення системи освіти у відповідність сучасним вимогам шляхом докорінної перебудови всіх ланок та складових освіти. Як зазначають у своєму дослідженні С. О. Сисоева та Н. Г. Батченко, освіта є системою, що розвивається, тому її модернізація є закономірним історичним процесом, пов'язаним із необхідною зміною освітньої моделі, що сформувалася в рамках індустріальної культури та зараз суперечить реаліям сучасного постіндустріального та інформаційного суспільства. Модернізація як процес удосконалення освітньої системи в нових умовах починається з нової філософії постмодерну. Саме в контексті цієї філософії модернізація системи освіти спрямована не тільки оновлення змісту, форм і методів освітньої діяльності, а й торкається самого розуміння сучасної освіти як неперервної, спрямованої на формування творчої особистості глобального інформаційного століття, здатної до саморозвитку та навчання впродовж життя [9, с. 75].

Саме тому ми повинні розглядати модернізацію та інновацію як два взаємодоповнюючих процеси, які дозволяють освіті відповідати викликам часу.

Дослідниками поняття «модернізація освіти» вживається в різних значеннях. Так, І.А. Колесникова зазначає, що модернізація освіти може бути розглянута:

- а) як педагогічний феномен, що представляє частина більш широких мегапроцесів;
- б) як науковий концепт (розгортка проекту «модерну» в часі засобами освіти);
- в) як конкретний факт історії педагогічної культури на рівні окремо взятої країни або епохи» [4, с. 13].

При цьому основні змістовні ознаки модернізації освіти дозволяють розглядати дане поняття як процес приведення системи освіти у відповідність з мінливими соціально-економічними, політичними і духовними умовами (вимогами сучасного соціуму, показниками якості, нормами, поглядами, ідеями, потребами). З огляду на це обумовлена змінами соціуму, в якому вона здійснюється, модернізація освіти залежить від історичних, культурних і ментальних характеристик цього соціуму.

В. Кремень, наприклад, звертаючи увагу на необхідність виокремлення теоретичного фундаменту модернізації системи освіти, наголошує на закономірності переходу від кваліфікації до компетенції. Саме остання дозволяє людині знаходити рішення в будь-яких професійних та життєвих ситуаціях, що уможливорює діяльність

освіченої особистості незалежно від локального чи глобального контексту ринку праці. В сенсі відповідності інтеграційному критерію «педагогічна майстерність + мистецтво комунікації + нові технології» В. Кремень пропонує переглянути систему підготовки фахівця з точки зору компетентнісного підходу, який передбачає включення у систему комплексної стандартизації якості вищої освіти таких новоутворень, як конкурентоспроможність і конкурентноздатність, які за сутністю виступають освітньо-професійними та особистісними індикаторами визначення ступеня готовності випускника до професійно-особистісної конкуренції в умовах ринку праці [23, с. 14].

Концепція модернізації вищої освіти стала відповіддю на виклик часу: необхідність модернізації суспільства, його економіки, соціальної структури, політичних інститутів, духовної культури. Зміни, які закладені в концепцію стосуються всіх сфер та відображаються у меті, у форми організації системи управління, в методах і технологіях навчальної діяльності, в системі фінансування; в зміні державних освітніх стандартів, основних освітніх програм та навчальних планів; в реорганізації системи контролю та оцінювання рівня освіти; у приведенні до відповідності навчально-методичного забезпечення; у зміні характеру діяльності викладачів і учнів.

У підставу концепції були закладені принципи пріоритетності освіти, її безперервності і ступінчастості, тобто вироблення організаційних механізмів систематичного оновлення змісту освіти, варіативності, різноманітності та гнучкості освітніх програм, що розширюють можливості особистісного зростання та відповідності освіти потребам розвитку суспільства, порівнянності з рівнем освіти в світі і його конкурентоспроможністю [8, с. 91].

Досвід кращих університетів Європи дозволяє виділити наступні шляхи вдосконалення системи освіти відповідно до вимог модернізації:

- новий підхід до планування семестрової роботи студента (асинхронне навчання) та використання системи бально-рейтингової оцінки, яка гарантує прозорість контролю знань і його об'єктивність;
- індивідуалізацію навчального процесу, що передбачає самостійний вибір студентом необхідної освітньої траєкторії, можливість регулювати інтенсивність занять, вести самостійну роботу з навчальними матеріалами; індивідуалізація сприяє формуванню активної життєвої позиції;
- використання нових освітніх технологій – електронних навчальних матеріалів, освітніх порталів, онлайн-дискусій, а також сучасних ефективних методик;
- зміна ролі викладача: він забезпечує студента методичними матеріалами для самостійної роботи, мотивує його до навчання, виступає не стільки транслятором знань, скільки супроводжуючим навчальний процес і консультантом;
- компетентнісна спрямованість освітнього процесу, тобто його орієнтація на вироблення умінь добувати та аналізувати інформацію, самостійно і усвідомлено приймати рішення, домагаючись поставленої мети; розвиток особистості студента на додаток до формування його професійних компетенцій, допомога учневі у розкритті своїх здібностей; підготовка студента не тільки до майбутньої професійної діяльності, а й до життя в сучасному суспільстві з його високою конкуренцією, боротьбою за робочі місця, за професійний успіх [5, с. 144].

У зв'язку зі специфікою модернізації освіти, в якій традиційно має переважати стійке бажання – досягнути зв'язку освіти з життям необхідно дотримуватися спрямованості у зміцненні громадянськості серед молоді, зацікавленості в пошуку ефективного шляху для забезпечення власного життя, долі й щастя. Зміст громадянськості полягає в тому, щоб право людей на освіту підкріплювалося гарантією самореалізації і затребуваністю. Для цього марно реформувати тільки систему освіти, повинно втілювати відповідні механізми у інші сфери суспільства. Крім того, освіта не є самоціллю, без забезпечення фахівця робочим місцем він сам та його освіта нічого не варті. Освіта протягом останніх тридцяти років використовується в розвинених країнах як механізм, демпфуючий масове безробіття, особливо серед молоді. Для цього подовжується термін навчання в середній школі до 12-14 років. Це пов'язано не стільки з підвищенням якості освіти, скільки з тим, щоб на ринок праці вийшов соціально зрілий працівник, але і зі зниженням чисельності молоді, яка може не знайти роботи на ринку праці. У системі професійної освіти основним інструментом підстроювання до ринку праці стає індивідуалізація освітніх траєкторій, їх подовження і підвищення гнучкості освітніх програм. Саме тому первинними стають не формальні терміни навчання, а отримання певних компетенцій: в результаті період перебування у вищій школі може бути розтягнутий на досить тривалий термін. Це підштовхнуло уряди країн, де система вищої освіти фінансувалася з бюджету, перейти до його повної або часткової платності і розвитку системи освітнього кредитування, гарантованої і пільгованої з боку держави. Такий захід, з одного боку, дозволив подовжити терміни отримання освіти (і одночасно відстрочити вихід молоді на ринок праці), а з іншого – розділити тягар його оплати між різними агентами освітнього ринку [3, с. 4].

В основу модернізації моделі освіти В. Андрущенко вважає доцільним покласти сукупність ідей та підходів, серед яких провідними мають виступати: оптимізація та укрупнення змістових одиниць в умовах переходу від чотириступеневої до двоциклової системи підготовки фахівців на засадах компетентнісного підходу; перехід від енциклопедичної до компетентнісної парадигми освоєння змісту відповідної професії; ідея автодидактичного забезпечення формування особистості професіонала як внутрішньоосвітнього «прирощування» і розвитку «Я-концепції»; ідея синергетизму у забезпеченні наступності, єдності і взаємопроникнення складових педагогічної та андрагогічної моделей організації та здійснення навчання студентів; забезпечення органічної єдності двох професійно-особистісних новоутворень випускника: професійної спроможності і особистісної здатності конкурувати в умовах ринку праці, які виступатимуть системоутворюючими індикаторами якості випускника [2, с. 17].

1 липня 2014 р. Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про вищу освіту». Законопроект було розроблено робочою групою на чолі з ректором Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» М. Згуровським. Новий закон передбачає цикл змін:

– розширення автономії ВНЗ. Це означає, що виші матимуть право розпоряджатися заробленими коштами на власний розсуд, зможуть самостійно визначати організацію навчального процесу;

- законодавчо закріплюється ЗНО як основний критерій при вступі до ВНЗ. Конкурсний бал визначатимуть сертифікати ЗНО та середній бал атестата у співвідношенні не менше 20 % на кожний сертифікат і не більше 10 % для бала в атестаті;
- узгоджується ступенева системи вищої освіти України з європейською. Зокрема, узгоджується Національна рамка класифікацій і встановлюються такі освітні рівні й ступені: «молодший спеціаліст», «бакалавр», «магістр», «доктор філософії», «доктор наук». «Спеціаліст» і «кандидат наук» у законопроекті відсутні, вони прирівнюватимуться до «магістра» та «доктора філософії» відповідно;
- ВНЗ зможуть видавати власні документи про вищу освіту, дипломи державного зразка, а також додатки до дипломів європейського зразка;
- до Єдиної державної електронної бази з питань освіти вноситиметься вся інформація про видані дипломи. Доступ до бази здійснюватиметься через офіційний веб-сайт МОН України;
- планується створення Національного агентства з якості вищої освіти, яке здійснюватиме ліцензійну експертизу, а також акредитацію спеціальностей;
- конкретно визначаються три типи ВНЗ: університети, академії, інститути;
- устанавлюється новий порядок присудження ВНЗ статусу національного й дослідного (здійснюватиметься за поданням Національного агентства з якості вищої освіти) [7, с. 8-9].

Однак якісного та адекватного запита суспільного розвитку внутрішнього оновлення системи освіти дотепер не відбулося, у зв'язку з чим нинішній стан освіти – його зміст і структура, матеріальна база, організаційні, економічні та управлінські механізми, статус педагога та викладача, рівень підготовки, навички та вміння молодого покоління – не відповідають сучасним потребам модернізації. Необхідно завжди пам'ятати, що освіта – це сфера реалізації накопиченого соціального досвіду, а не майданчик для експериментів над людьми, які, до речі, за законом можливі тільки з їхньої згоди. Освіта сьогодні є необхідною і реальною умовою не просто існування соціуму, а його поступальної еволюції. Головним трендом модернізації вітчизняної системи освіти повинна бути її гуманізація, перезавантаження ціннісних установок з метою активізації людських ресурсів, повороту освітнього процесу в бік людини. Але всі ці методологічні принципи та теоретичні розробки так і залишаться на рівні наукових пошуків якщо не приділяти належної уваги фінансуванню освіти. На думку В.П. Андрущенка, «без належного фінансування ні про яке поліпшення, модернізацію, трансформацію чи інновацію освіти не може бути й мови. Фінансова незабезпеченість провалила у свій час блискучу за задумом державну програму «Освіта. Україна XXI століття». Ця ж обставина стала причиною недовиконання (не повного виконання) «Національної доктрини розвитку освіти у XXI столітті» та ряду інших державних і громадських ініціатив, які б мали вивести нашу освіту на передові рубежі європейської освітньої практики» [1, с. 13].

Отже, відповідь освіти на модернізаційні виклики залишається актуальною проблемою трансформації українського суспільства.

Література:

1. Андрущенко В. Інноваційний розвиток в стратегії «українського прориву» / В. Андрущенко // Вища освіта України.– 2008. – №2. – С. 10-17.
2. Андрущенко В.П. Модернізація педагогічної освіти відповідно до викликів ХХІ століття / В. П. Андрущенко, В. І. Бондар // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Сер. : Педагогічні науки. – 2010. – Вип. 1.28. – С. 12-20.
3. Клячко Т.Л. Модернизация образования и экономический кризис / Т. Л. Клячко // Universum: Вестн. Герценовского ун-та. – 2009. – № 5. – С. 3-13.
4. Колесникова И.А. Модернизация образования как объект историко-педагогического исследования / И. А. Колесникова // Модернизационные процессы в Российском и зарубежном образовании XVIII - начала ХХІ века: сб. науч. тр. Всероссийской научно-практич. конф. XXX сессии Научного совета по проблемам истории образования и педагогической науки РАО. – СПб.: СПб. АППО, 2014. – С. 13-22.
5. Корневский А.В. Модернизация образования: индивидуализация и междисциплинарность / А. В. Корневский, И. М. Узнародов // Высшее образование в России. – 2010. – № 11. – С. 113-118.
6. Ніколаєнко С.М. Теоретико-методологічні основи управління інноваційним розвитком системи освіти України : монографія / С. М. Ніколаєнко. – К.: Київський нац. торг.-екон. ун-т, 2008. – 419 с.
7. Освітні реформи: Закон про вищу освіту // Освіта України. – 2014. – № 15. – 21 квіт. – С. 8-9.
8. Саркисян Т.Н. К вопросу о модернизации образования / Т. Н. Саркисян // European science review. – 2014. – № 3-4. – С. 89-92.
9. Сисоєва С.О. Вища освіта України: реалії сучасного розвитку / С. О. Сисоєва, Н. Г. Батченко / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Київський ун-т ім. Б. Гринченка, Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. – К.: ВД ЕКМО, 2011. – 368 с.

УДК 1.101.8

Ігнатко В.
Національний педагогічний університет
імені М.П.Драгоманова

**ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ «НАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ»
ТА ЕКОНОМІЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В УКРАЇНІ
В ЕПОХУ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ЗМІН**

Аналізуються зміни економічного сегменту життєвого простору людини, які відбуваються під впливом глобалізаційних процесів; одним з основних серед них є формування так званої «народної економіки», яку характеризують дифузія власності, збільшення кількості власників капіталу через розвиток процесів акціонування, плюралізації форм власності та стимулювання підприємницької діяльності; зміни у характері й розподілі власності; скорочення розриву між рівнями доходів, а відтак і добробуту різних прошарків суспільства; подолання бідності, зростання частки середнього класу в соціальній структурі завдяки розвитку підприємництва, приватної власності та послаблення релятивного тиску з боку держави; надання можливостей і